

СПЕЦИФІКА КОМПОЗИЦІЙНОЇ ПОБУДОВИ АНГЛОМОВНИХ АНОТАЦІЙ У ГАЛУЗІ ГУМАНІТАРНИХ НАУК

Федишин М. І.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

У пропонованому дослідженні описано риторичну організацію анотацій наукових статей. Фактичним матеріалом послуговували риторичні кроки 50 анотацій у сфері соціальної роботи, опублікованих протягом 2015–2017 років. Модель п'яти риторичних кроків М. Сантоса обрано як аналітичну базу. На макрорівні проаналізовано організацію риторичної структури анотацій, а на мікрорівні відтворено відповідність кроків до намірів і цілей автора.

Ключові слова: намір, крок, субкрок, анотація, наукова стаття, науковий дискурс.

Федишин М. И. Специфика композиционного построения англоязычных аннотаций в гуманитарных науках. В предложенном исследовании описана риторическая организация аннотаций научных статей. В качестве фактического материала использованы риторические шаги 50 аннотаций в сфере социологической науки, которые были опубликованы в течении 2015–2017 годов. Модель пяти риторических шагов М. Сантоса избрана как аналитическая база. На макроуровне проанализирована организация риторической структуры аннотаций, а на микроуровне воспроизведено соответствие шагов к намерениям и целям автора.

Ключевые слова: намерение, шаг, субшаг, аннотация, научная статья, научный дискурс.

Fedyshyn M. I. Specifics of compositional design of English abstracts in the humanities. Over the past few years linguists consider the discourse of an abstract as a constituent or an element of the megadiscourse of a research paper article. The abstract is characterized by its specific rhetorical organization and functional characteristics. The aim of the given article is to explore the abstract as a genre of academic discourse within its rhetorical organization. The object of the research is English academic discourse represented by the genre of a research paper abstract. The subject of the present study is the author's implementation of certain communicative strategies. In order to reach our goal, we set such objectives as to describe and analyze the specifics of rhetorical moves and their submoves in research paper abstracts. This article analyzes rhetorical moves in 50 abstracts in social work published in the 2015–2017 period. A proposed pattern for research article abstracts suggested by M. Santos has been selected as the analytical basis. At the macro-level we conducted the analysis of the organization of rhetorical structure of abstracts, while at the micro-level we showed moves' accordance with the intentions and purposes of the author. The data show that each separate move is the transference and depiction of the author's intentions regarding the current state of science development. Moreover, ways of aims expression, main features, methodology of the research as well as summarizing the results and discussing the research have been examined. The results of the research suggest that the authors are trying to convey the content of their research paper article in a clear and concise way with the help of an abstract, so they follow precise moves and submoves of its writing rules. Summarizing the results of our analysis, it should be noted that, there lies a great potential implying the discovery of new knowledge in the research area of discourse of an abstract. The obtained data contain pedagogical implications for practical analysis of the rhetorical design of abstracts.

Key words: intention, move, submove, abstract, research paper article, academic discourse.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. Серед жанрової парадигми наукового дискурсу ми виокремлюємо такі: дисертації, монографії, статті, анотації, матеріали наукових конференцій, тези доповідей, реферати, авто-реферати, рецензії тощо. Протягом останніх років мовознавці розглядають дискурс анотації як складник або ж елемент мегадискурсу наукової статті (О. В. Єрченко, І. М. Колегаєва, С. В. Губик). Анотації притаманні своя особлива риторична організація та функціональні характеристики. Вона є невід'ємним елементом наукової статті та потребує глибокого та всебічного аналізу, тому і досі залишається відкритим «полем» для наукових розвідок. Таким чином, **актуальність** дослідження зумовлена загальною дискурсивно-прагматичною парадигмою сучасних лінгвістичних досліджень до вивчення риторичної організації анотації наукової статті як жанру наукового дискурсу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковому дискурсі жанр анотації є доволі молодою жанрологічною категорією, хоча вже і сформувався певні принципи його організації. В українському мовознавстві анотацію визначають як елемент мегадискурсу наукової медичної статті (О. В. Єрченко) [2, 124–125], як допоміжний компонент мегатексту (І. М. Колегаєва) [3, 79], як короткий зміст тексту чи його топик (discourse topic) або вершину глобальної семантичної макро-структури дискурсу (С. В. Губик) [1, 100]. Західні лінгвісти трактують анотацію як таку, що служить подальшим кроком у перетворенні статті на об'єкт, оскільки анотація спершу розглядає статтю як цілісне поняття, а відтак стисло представляє основні моменти самої статті (Ch. Bazerman), тоді як Дж. Свейлз вважає, що анотація все ще знаходиться на периферії пошуків у розвідках дискурсознавців [9, 181].

Формулювання мети і завдань статті. Мета статті – описати особливості риторичної організації анотацій наукових статей. **Об'єктом** дослідження є англomовний науковий дискурс, представлений жанром наукової анотації. Загалом матеріалом для аналізу послуговувало 50 резюме наукових статей, опублікованих упродовж 2015–2017 рр. у британському журналі соціальної роботи "British Journal of Social Work". Для аналізу релевантним виявився перегляд кожної анотації загалом, щоб зрозуміти дискурсивну покрыву природу її риторичної організації, а також аналіз кожного речення анотації, зокрема для визначення його належності відповідному кроку. Одиницею аналізу обрано дискурсивний крок. **Предметом** вивчення є реалізація автором визначених комунікативних стратегій. За основу для аналізу в нашій статті взято схему риторичних кроків М. Сантоса (Табл. 1. Класифікація риторичних кроків М. Сантоса для аналізу анотацій наукових статей), запропоновану в його роботі «Академічні анотації: жанровий аналіз» [7, 32]. Для реалізації поставленої мети ми виділили такі **завдання**:

- описати специфіку кроків та субкроків анотації наукової статті;
- провести аналіз риторичних кроків анотацій наукових статей для реалізації мети.

Виклад основного матеріалу дослідження. Крок є дискурсивною лінгвістичною одиницею аналізу резюме. Чому саме дискурсивною? Тому що термін 'дискурсивний' має схожу етимологічну природу з терміном 'комунікативний'. Дискурс (від лат. *discursus* – дискурс, мовлення) – це процес розуміння, міркування та мислення, а комунікація (від лат. *communicatio* – комунікація, спілкування) – вербальний обмін знань [12]. Отже, дискурс є процесом вербального мовлення, що відбувається в межах тієї чи тієї наукової комунікації.

Таблиця 1

Класифікація риторичних кроків М. Сантоса для аналізу анотацій наукових статей

КРОКИ	Запропонована схема для анотацій наукових статей
КРОК 1	Ситуативне розміщення дослідження Субкрок 1А. Утвердження сучасних знань і/або Субкрок 1Б. Посилання на попереднє дослідження і/або Субкрок 1В. Розширення (занурення у) попереднього дослідження і/або Субкрок 2. Визначення проблеми
КРОК 2	Представлення дослідження Субкрок 1А. Визначення головних ознак і/або Субкрок 1Б. Визначення головної мети і/або Субкрок 2. Формулювання гіпотези
КРОК 3	Опис методології
КРОК 4	Підсумування результатів
КРОК 5	Обговорення дослідження Субкрок 1. Окреслення висновків і/або Субкрок 2. Подання рекомендацій

КРОК 1. Згідно із Сантосом, Крок 1 ознайомлює читача з тим, що відбувається у тій чи тій сфері сучасного дослідження (М. Santos). Він показує результати попереднього дослідження або ж сучасний стан певної науково-соціальної проблеми. Кількість речень субкроку 1А сягає від одного до трьох. М. Сантос виділяє наступні значення щодо ідентифікації субкроку 1А:

- Виявлення значного професійного зацікавлення поданою темою.
- Констатація сучасних ідей та практики щодо викладання і дослідження.
- Запропоноване читачу узагальнення стану розвитку науки [7, 33–34].

Крок 1, субкрок 1А виражений за допомогою таких дієслівних форм: *must manoeuvre, have tended to focus upon, has been paid to, has been called, have continued to present, have been highlighted, is used, continue to evidence, have been recent calls, is immersed in, brings to light, have been used to describe, has become, has been modelled on, engage with, has been constrained by, qualified, have been required to assess, continues, takes place in, is required by, is facing challenges and opportunities, there is broad agreement, there appears to be less consensus about, is core to, position, makes an important contribution to, is, have, require*. Всі ці засоби вказують на процес дослідження сучасного стану того чи того наукового питання та акцентують на основних критеріях його дослідження. Наприклад:

*The nature and quality of social work decision making **have been highlighted** in recent years by a number of high-profile child deaths (40th abstract, Move (dai – M) 1, Sm (dai – Sm) 1A) (15). The social work profession **is immersed in** health-relevant considerations across its numerous fields of practice (14th abstract, M1, Sm 1A) (17). Community aged care in Australia **is facing both challenges and opportunities** with the introduction of consumer-directed care and its goal to provide clients with greater choice and control over their care service (19th abstract, M1, Sm 1A) (16).*

Субкрок 1Б. Коли автор хоче зазначити інших науковців, які досліджували стан розробленості наукової проблеми, то відбувається покликання на попередні дослідження. Автор називає прізвища та вказує роки написання їхньої (або ж своєї) розвідки і всю подану інформацію бере в дужки. Цим автор бажає показати, що дана тема є актуальною для обговорення та розгляду іншими вченими. Науковець може говорити про відповідність цього питання з тим, що є в сучасній науці (*how the state presently responds to*) або ж наголошувати на конкретному явищі (*a specific focus is placed on*). У цих випадках поява цитати є спробою автора засвідчити правдивість тези, окресленої субкроком 1А або ж 2, таким чином співвідносячи саму тезу із її автором [8, 486]. Наприклад:

The primary source in implementing the Act was its Statutory Guidance, studied in a previous paper for its potentially key contribution to the promised liberation (Whittington, 2016) (32nd abstract, M1, Sm 1B) (15). A specific focus is placed on the concept of a professionalization of social work practice through

academic or scientific knowledge in the context of social work as a 'transdisciplinary science' (Buchner, 2012; Kleve, 2000; Obrecht, 2002; Middlestrass, 2003) (43rd abstract, M1, Sm 1B) (14).

Одним із важливих субкроків Кроку 1 є суб-крок 2 – визначення проблеми. Функція цього кроку – надавати оцінку сучасному стану проблеми дослідження, окреслену субкроком 1А. Саме ця оцінка позначає ступінь дослідження теми та обсяг одержаних даних. Інакше кажучи, він показує, що тема не є до кінця висвітленою чи завершеною. Загалом субкрок 2 має дві варіації: так звані 'ембріональні твердження' і твердження, які, незважаючи на свою тривалу і напружену дискусію, все ще не мають одностайності думки з того чи того предмета [7, 38]. Г. Стоутсбері виділяє такі п'ять категорій критики субкроку 2: критика попереднього дослідження або ж його відсутність; критика теорії, методу, моделі, аргументу, оцінки; інновація у певній сфері; критика дискусії або ж висновку щодо теми розвідки [10, 136].

Критика попереднього дослідження. У досліджуваному мовному матеріалі відзначаємо, що критика попереднього дослідження чітко виражається за допомогою таких ключових виразів, як: *there is need, there is little research, there has been little research or analysis*. Ці мовні конструкції показують, що вже хтось почав досліджувати той чи той аспект, але не дійшов чіткого результату. Вони виражають потребу глибшого та детальнішого аналізу предмету дослідження. Наприклад:

Nevertheless, there is need to resist 'resilience talk' becoming uncritically incorporated into the 'common sense' of the profession (29th abstract, M1, Sm 2) (15). There is little research that actually identifies the types of placements offering this learning and the key activities provided (36th abstract, M1, Sm 2) (15).

Прогалина в галузі дослідження. Субкрок 2, а саме прогалина в галузі дослідження, виражений за допомогою таких мовних засобів: *little is known about, there was a lack of, very few UK studies make use of, very little evidence exists about, yet we know relatively little about, there have been recent calls for*. Прогалина зумовлює актуальність наукової праці і показує, що ця сфера дослідження ще досі є відкритим полем для нової розвідки. Наприклад:

Little is known about newly qualified social worker (NQSW) experiences of education, employment, and training in Scotland (10th abstract, M1, Sm 2) (17). Very few UK studies make use of longitudinal general population data to explore social service contact for children and young people (42nd abstract, M1, Sm 2) (14). Despite these initiatives, however, very little evidence exists about the nature, range and scope of quantitative research in social work (44th abstract, M1, Sm 2) (14).

КРОК 2. Згідно із Сантосом, завдання Кроку 2 є передача автором своїх намірів за допомогою слів, що позначають мету [7, 44]. К. Гайленд (Hyland, 2000) визначає Крок Мети як шлях позначення цілі, тези чи гіпотези (за схемою Сантоса, ці три наведені вище компоненти є власне субкроками кроку 2), а також окреслення наміру поза самою працею.

Засоби вираження кроку 2 є такими: *argues, explores, are identified, describe, deals with, explored, discusses, takes into account, draws on ... to identify and assess* (субкрок 1А), та *focuses on, main objective, aim, aims to, seek, seeks* (субкрок 1Б). Тут автор вказує цілі своєї розвідки і водночас виражає наміри, окреслюючи основні особливості даного аналізу. Крок 2 містить дві форми вживання: описову та цілеспрямовану, які, своєю чергою, є субкроками 1А, тобто визначення головних ознак, та 1Б, тобто визначення основної мети. Наприклад:

In response to this concern, this paper argues that social work must appreciate the interplay between the individual and the collective spheres, and its impact on identity formation, in order to enhance human well-being (1st abstract, M2, Sm 1A) (13). In this article, we describe a study... (9th abstract, M2, Sm 1A) (17). This paper focuses on care leavers' experiences of their transition from care to adulthood (5th abstract, M2 Sm 1B) (17). The main objective of the present study is to examine the set of predictor variables (6th abstract, M2, Sm 1B) (17).

Попри те, що субкроки 1А та 1Б кроку 2 є домінуючими засобами вираження процесу представлення дослідження, існує ще один субкрок – формулювання гіпотези. У цих твердженнях автори окреслюють гіпотезу дослідження або ж ставлять питання. Ми спостерігаємо такі засоби застосування для його вживання, як: *may shed light on, may better mirror, can act as, hypothesise, could provide*. Саме за допомогою цих слів автор резюмує висловлене припущення, намагається пояснити окреслене явище і в подальшому його науково обґрунтувати. Наприклад:

Ironically, the double curriculum may better mirror the contradictions of social work than the Professional Capabilities Framework and the existing reform process (33rd abstract, M2, Sm 2) (15). Whilst supervision can act as a conduct to encourage good practice, ensuring compliance with standards and promoting the positive well-being of individual practitioners (the core conditions under which professional curiosity may flourish), we hypothesise that complex relational dynamics have the potential to disrupt such endeavours (47th abstract, M2, Sm 2) (14).

КРОК 3. Питання методології є одним із найактуальніших для аналізу наукового дослідження. Належна методологія є запорукою отримання точних та аргументованих результатів. І коли автор резюмує завершив написання вступу до свого дослідження (мається на увазі Кроки 1 та 2), настає черга дати відповідь на питання «Яким чином ви вивчали (розглядали) цю наукову проблему?» К. Гайленд зазначає, що Крок 3 (крок методу) забезпечує адресата інформацією про дизайн, процедури, припущення, концепції, дані і т. д. (К. Hyland).

Автор описує та аналізує матеріал дослідження за допомогою таких прикладів методів, методики, методології, моделей, анкетування, групових дискусій: *Jenkin's model, oral history methodology, online questionnaires and focus groups, a mixed methods design, quantitative and qualitative software, interviews with managers, weekly meetings... in municipalities, concepts*

of, biographical narratives, PE's practice assessment ... on a small-scale study, a grounded-theory approach, a reflexive methodology, a pair-interview technique, що увиразнюють дизайн розвідки. Наприклад:

To give substance to this argument, *Jenkin's model of social identity is appropriated and augmented to take account of four interlinked, yet distinct, orders of experience, namely the individual, interactional, institutional and societal orders* (1st abstract, M3) (13). *Using an oral history methodology, in depth, semi-structured interviews were conducted with twenty-three individuals who had experience of working in, or in connection with, residential child-care services, followed by thematic analysis of the data* (8th abstract, M3) (17). *This study used a mixed-methods design, and the results were analysed using quantitative and qualitative software* (10th abstract, M3) (17).

КРОК 4. Дискурсивний крок 4 забезпечує читача готовим і завершеним продуктом свого аналізу. Цей крок є загальноживаним риторичним ходом у процесі написання резюме. Крок 4 виражений за допомогою таких словесних утворень, як: *found, presents the results, data show, results highlighted, from our findings we identify* та інші. Науковець ознайомлює адресата зі своїми результатами, що й приваблює увагу читача, оскільки готовий «продукт» є важливим здобутком у певній науковій сфері. Саме тут подають практичні результати виявлення намірів автора. Наприклад:

Results highlighted a range of both positive and negative experiences, and many of the issues still have a contemporary resonance (8th abstract) (17). *Data show that the increase in the level of intervention are related to this behaviour of three characteristics of the professionals: post-graduate training and/or updating professional qualifications, the development of reflective practice based on case discussion in their work team and, finally the professionals' expectations of self-efficacy* (6th abstract) (17).

КРОК 5. М. Сантос назвав Крок 5 кроком обговорення дослідження. Цей крок пов'язаний з оцінкою результатів і характеризує зв'язок проаналізованого дослідження в межах широкої сфери того дослідження [8, 494–495].

Крок 5 містить 2 субкроки – окреслення висновків (субкрок 1) та подання рекомендацій (субкрок 2). Перший субкрок дає відповідь на питання «Яке значення мають одержані дані?», а другий субкрок – «І що далі?» Ми виділили такі мовні засоби вираження кроку 5, як: *our results suggest, highlighted the importance, should guard, we should not allow, we propose, our findings have implications* та інші, і побачили, що цей Крок показує практичну імплікацію дослідження. Позаяк Крок 4 є вираженням практичного результату намірів автора, то Крок 5 є обговоренням отриманих даних та їхнього подальшого застосування. Наприклад:

Our results suggest that, to enhance care leavers' agency to cope with transition processes, social work practice should strive to understand the clients' biographically driven strategies of creating (dis)continuity (5th abstract, M5, Sm 1) (17). *We propose that the model developed can be used by social work educators, service user and carer contributors, and practitioners to maximize the impact of SUCI. We argue that our findings also have implications for employment-based learning routes and post-qualifying education* (9th abstract, M5, Sm 1 and Sm 2) (17).

Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. З опертям на риторичну схему кроків М. Сантоса проаналізовано особливості передачі та окреслення інтенцій автора анотації у сфері науки соціології. Ми побачили, що автори намагаються чітко і стисло передати зміст своєї наукової статті за допомогою анотації, дотримуючись чітких кроків та субкроків її написання. Підсумовуючи результати аналізу, варто зазначити, що саме в дослідженні дискурсу анотації закладено потужний потенціал, який передбачає відкриття нових знань у цій галузі дискурсознавства. Одержані результати містять практичні педагогічні імплікації для вивчення риторичної структури кроків та субкроків анотацій наукових статей. Перспективи подальших наукових пошуків полягають у поглибленому вивченні мікрорівня кожного із кроків, а також у засобах вираження авторської позиції в анотаціях наукових статей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Губик С. В. Когнитивно-дискурсивное исследование английского экономического массмедийного дискурса (на материале журнала «The Economist») : дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Светлана Викторовна Губик. – Уфа, 2006. – 200 с.
2. Єрченко О. В. Структурно-композиційні та лінгвокогнітивні принципи наукової медичної статті та анотації (на матеріалі американської англомовної наукової журнальної періодики (1992–2001 рр.) : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Олег Владиславович Єрченко. – Львів, 2016. – 269 с.
3. Колегаева І. М. Текст как единица научной и художественной коммуникации : [монография] / И. М. Колегаева. – Одесса : Ред.-изд. отдел обл. управления по печати, 1991. – 121 с.
4. Bazerman Ch. The writing of scientific non-fiction : contexts, choices, constraints / Charles Bazerman // PRE/TEXT. – 1984. – № 5. – P. 39–74.
5. Hyland K. Disciplinary discourses: social interactions in academic writing / Ken Hyland. – Harlow : Pearson Education, 2000. – 211 p.
6. Pho P. D. Research article abstracts in applied linguistics and educational technology: a study of linguistic realizations of rhetorical structure and authorial stance / Phuong Dzung Pho // Discourse Studies. – 2008. – № 10 (2). – P. 231–250.
7. Santos M. B. Academic abstracts : A genre Analysis. Unpublished master thesis / Mauro Bittencourt Dos Santos. – Brazil : Federal University of Santa Catarina, 1995.
8. Santos M. The textual organization of research paper abstracts in applied linguistics / Mauro Bittencourt Dos Santos // Text 16 (4), 1996. – P. 481–499.

9. Swales J. M. Genre Analysis. English in academic and research settings / John Swales. – Cambridge : Cambridge University Press, 1990. – 260 p.
10. Stotesbury H. Gaps and False Conclusions: Criticism in Research Article Abstracts across the Disciplines / Hilka Stotesbury // Academic Discourse Across Disciplines / Ken Hyland, & Marina Bondi (eds). – New York : Peter Lang, 2006. – P. 123–148.
11. Watinee S. Research Article Abstracts in Two Related Disciplines: Rhetorical Variation between Linguistics and Applied Linguistics / Suntara Watinee, Siriluck Usaha1 // English Language Teaching. – 2013. – Vol. 6. – No. 2. – P. 84–99.
12. Online etymology dictionary [Douglas Harper]. – 2001–2017 [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.etymonline.com/index.php?term=discourse>.
13. The British Journal of Social Work: research paper abstracts selected from Issue 46, Vol. 2, 2016 [Electronic resource]. – Access mode: <https://academic.oup.com/bjsw/issue/46/2>.
14. The British Journal of Social Work: research paper abstracts selected from Issue 46, Vol. 6, 2016 [Electronic resource]. – Access mode: <https://academic.oup.com/bjsw/issue/46/6>.
15. The British Journal of Social Work: research paper abstracts selected from Issue 46, Vol. 7, 2016 [Electronic resource]. – Access mode: <https://academic.oup.com/bjsw/issue/46/7>.
16. The British Journal of Social Work: research paper abstracts selected from Issue 47, Vol. 1, 2017 [Electronic resource]. – Access mode: <https://academic.oup.com/bjsw/issue/47/1>.
17. The British Journal of Social Work: research paper abstracts selected from Issue 47, Vol. 2, 2017 [Electronic resource]. – Access mode: <https://academic.oup.com/bjsw/issue/47/2>.